ΑΠΟ ΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ "ΜΟΝΤ„

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ καὶ πολλαπλότητες

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΑΛΛΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗ

ΣΥΝΗΘΩΣ σοσιαλισμὸ λέμε τὴν ὁμαδικὴ ἀπαλλοτρίωση τῶν μέσων παραγωγῆς. Ἀντιλαμβανόμαστε ἔτσι πὼς ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι κατανόησης καὶ τῆς συλλογικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν περιουσιακῶν ἀγαθῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἀποτελεῖται. Χώρια, βέβαια, ποὺ μὲ βάση τὰ ἀποτελέσματα ποὺ ἔχουν ἐπιτευχθεῖ μέχρι σήμερα σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴ συνταγή, καὶ ὁ πιὸ ἀφελής, ἀναρρωτιέταικατὰ πόσο ὁ σοσιαλισμὸς ὁδηγεῖ, στ' ἀλήθεια στὴν εὐημερία καὶ στὴν ἐλευθερία ποὺ μᾶς ὑπόσχεται. Καὶ ἀπὸ δῶ ξεκινᾶ τὸ ἐρώτημα ἂν ἡ συλλογικὴ ἰδιοκτησία ἱκανοποιεῖ.... Ἂν εἶναι ἀναγκαία...

Ὁ Γάλλος γκωλλιστὴς καὶ σοσιαλιστὴς Λεὸ Ἀμὸν πλησιάζει τὸ σοσιαλισμὸ ἀπὸ διαφορετικὴ κατεύθυνση. Μὲ τὴν πρώτη ματιά, ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου του «Σοσιαλισμὸς καὶ Πολλαπλότητες», εἶναι αἰνιγματικός. Ἂν ὁ συγγραφέας ἤθελε νὰ φέρει στὸ φῶς τὴν ποικιλία, τὸν πλοῦτο καὶ τὴν πολυπλοκότητα τῆς σοσιαλιστικῆς κίνησης καὶ σκέψης, γιατὶ δὲν ἔγραψε «Πολλαπλότητες τοῦ Σοσιαλισμοῦ;». Ἐ, λοιπόν, αὐτὸς ἐδῶ ἀκριβῶς ὁ τίτλος θὰ πρόδινε τὸ ἴδιο σύγγραμμα.

Ο Λεὸ Ἀμόν, πραγματικὰ δὲν εἶχε τὴν πρόθεση νὰ μᾶς προσφέρει ἕνα πίνακα τῶν διάφορων σοσιαλιστικῶν ρευμάτων μέσα ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὴ γεωγραφία. Ὁ σκοπὸς του καὶ τὸ σχέδιό του εἶναι πιὸ ἔξυπνο καὶ πιὸ πρωτότυπο. Οἱ πολλαπλότητες γιὰ τὶς ὁποῖες μᾶς μιλᾶ, δὲν εἶναι ἡ Δεξιά, τὸ Κέντρο καὶ ἡ Ἀριστερὰ — χωρὶς νὰ ἀναφέρουμε ἄλλους τοπογραφικοὺς δείκτες — πού, ὅπως ὁ φιλελευθερισμὸς ἢ ὁ συντηρητισμός, συστεγάζει καὶ ὁ σοσιαλισμός. Οἱ «πολλαπλότητες» εἶναι γι' αὐτὸν τὰ ἰδεώδη καὶ οἱ ἀξίες ποὺ ὑποτίθεται πὼς ὑπηρετεῖ ὁ σοσιαλισμός.

«.... Ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ἡ ἐπιδίωξη γιὰ περισσότερη ἰσότητα, γιὰ περισσότερη ἐλευθερία καὶ σύγχρονα, γιὰ περισσότερη ὑπεύθυνη κοινωνικὴ ὀργάνωση στὸ πλαίσιο τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς τάξης: ὅλα αὐτὰ, συνδυασμένα μὲ τὴ συνδρομὴ καὶ μὲ τὴ δράση τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἡ πρωτοτυπία τῆς ἐμπνευσής του βρίσκεται γιὰ τὴν ἀρκίβεια, στὸ συνδυασμό, μὲ ποικίλες δόσεις ἀπὸ τὰ μὲν καὶ τὰ δέ, τῶν τριῶν αὐτῶν ἐπιδιώξεων — καὶ αὐτῆς τῆς συνδρομῆς».

Αὐτὴ εἶναι ἡ κεντρικὴ ἰδέα τοῦ βιβλίου. Αὐτὴ μᾶς δίνει τὰ κλειδιὰ καὶ μᾶς κάνει νὰ διακρίνουμε τὴ βαθιά του ἑνότητα. Ἂν, ξεφυλλίζοντας τὸ βιβλίο, συναντοῦμε κεφάλαιο γιὰ τὴν Δεξιὰ καὶ τὴν Ἀριστερά, γιὰ τὴν Κομμούνα, τοὺς «δόκτορες» ἑνὸς πλουραλιστικοῦ σοσιαλισμοῦ (Ζωρὲς, Μπέρνστάιν, Λεὸν Μπλούμ), γιὰ τὶς μεταμορφώσεις τῆς γαλλικῆς κοινωνίας, γιὰ τὴν αὐτοδιοίκηση — αὐτοδιαχείριση, δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ σειρὰ σκέψεων ποὺ κάθε μιὰ ἔχει τὴν αὐτονομία της, ἀλλὰ γιὰ μιὰ θετικὴ προσπάθεια γιὰ τὴ σύλληψη τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ σχέση μὲ τὶς πολλαπλότητες ποὺ ἀποτελοῦν καὶ τὸ λόγο ὕπαρξής του.

Φυσικά, αὐτὸ ὁδηγεῖ στὴν προνομιοῦχα μεταχείριση τῶν ρευμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ μὲ παραπλήσια ὀνόματα («ρεφορμιστής», «ρεβιζιονιστής», «δημοκρατικός») δέχτηκαν τὶς τάσεις καὶ τὶς ἀντιφάσεις τοῦ πλουραλισμοῦ. Πολὺ συχνὰ ἁπλοποιοῦμε τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ στοὺς «ἐπαναστατικούς» σὲ μιὰ ἀντιπαράθεση μεταξὺ μετριοπαθῶν καὶ ἐξτρεμιστῶν, ἢ πιὸ συνοπτικά, ἀνάμεσα σὲ «μαλακούς» καὶ «σκληρούς». Τέτοιο πρᾶγμα δὲν συμβαίνει στὸ βιβλίο καὶ ὁ Λεὸ Ἀμὸν τὸ ἀποδείχνει ἰδιαίτερα σὲ δύο περιπτώσεις.

Ἡ μιὰ κατέχει ὅλο τὸ κέντρο τοῦ βιβλίου, ἀναφορικὰ μὲ τοὺς δόκτορες αὐτῆς τῆς παράδοσης ποὺ δὲν ἦταν οὔτε ἐπιφυλακτικοί, οὔτε συμφιλιωτικοί. Ἔτσι ἐξ αἰτίας τοῦ «μέχρι τὰ ἄκρα ἰντελλεκτουαλισμοῦ του» ὁ Μπερνστάϊν εἶναι ὁ πιὸ παραδειγματικὸς ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη καὶ ἴσως ὁ πιὸ ἐπίκαιρος. Ὁ συγγραφέας μᾶς παρουσιάζει τὸ «πολύγωνο» τῶν δέκα προτάσεων στὸ πλαίσιο τοῦ ὁποίου ἐγγράφεται ἡ σκέψη τοῦ Μπερνστάϊν: ἄρνηση τῆς δῆθεν ἐπικείμενης κατάρρευσης τοῦ καπιταλισμοῦ, ἄρνηση τοῦ «ἐπιστημονικοῦ» χαρακτήρα τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀποκατάσταση τῶν ἠθικῶν κινήτρων, ρεαλιστικὴ ἀνάλυση τῆς θέσης τῆς ἐργατικῆς τάξης μέσα στὴ σύγχρονη κοινωνία, ἀναγκαιότητα τῆς δημοκρατίας ὅσον ἀφορᾶ στοὺς στόχους καὶ στὰ μέσα κ.λ.π. Πρόκειται γιὰ ὁ,τιδήποτε ἄλλο παρὰ γιὰ «μετριοπάθεια» ἢ γιὰ «διστακτικότητα».

Ἡ ἄλλη εὐκαιρία γιὰ τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ ρεύματος στὸ ὁποῖο προσκολλᾶται ὁ Λεὸ Ἀμόν, βρίσκεται σ' ἕνα κεφάλαιο ποὺ ὁ τίτλος του κεντρίζει τὴν περιεργεια τοῦ ἀναγνώστη: «Ἀπὸ τὸ ἐπικείμενο στὸ ἐπικείμενο». Τὸ ἐπικείμενο εἶναι ἡ χιλιόχρονη ἀναμονὴ τοῦ τέλους τοῦ καπιταλισμοῦ, παράλληλη μὲ τὴν ἀναμονὴ τῆς Δεύτερης Παρουσίας ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανούς. Τὸ ἐπικείμενο εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ συνέβη στοὺς χριστιανοὺς ὅταν ἀναγκάστηκαν νὰ παραδεχθοῦν πὼς τὸ τέλος στοὺς χριστιανοὺς ὅταν ἀναγκάστηκαν νὰ παραδεχθοῦν πὼς τὸ τέλος τοῦ κόσμου δὲν ἦταν γιὰ αὔριο καὶ ὅτι «ἐλλείψει» ἑνὸς ἐπικείμενου θεοῦ ποὺ θὰ ἐπιβαλλόταν μὲ τὴ Δευτερη Παρουσία, ὁ κόσμος τῆς Γῆς περιμένοντας θὰ πρέπει νὰ ἑρμηνεύσει καὶ νὰ αἰσθανθεῖ διαφορετικὰ τὴ θεία παρουσία. Τὸ παραπάνω παράδειγμα δὲν εἶναι παρὰ μιὰ εἰκόνα, ἀλλὰ ἐξηγεῖ πολὺ καλὰ τὴν πορεία αὐτῶν τῶν σοσιαλιστῶν ποὺ, χωρὶς νὰ ἀπαρνηθοῦν τὸν τελικὸ στόχο, πίστεψαν ὅτι ἔπρεπε νὰ κάνουν κάτι ἄλλο παρὰ νὰ παίξουν τὸ «ὅλα ἢ τίποτε».

Ἀλλὰ ἡ ἱστορία μνημονεύεται μέσα στὸ βιβλίο μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ διαφωτίσει τὸ παρόν. Δυὸ φορὲς ἐπαναλαμβάνεται — στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου — τὸ ἐπίγραμμα ποὺ εἶχε ζητήσει νὰ τοῦ βάλουν πάνω στὴν ταφόπετρα ὁ Σὰρλ Ραπποτόρ: «Χωρὶς τὸ σοσιαλισμό, ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἐλευθερία. Χωρὶς τὴν ἐλευθερία, ὁ σοσιαλισμὸς δὲν εἶναι σοσιαλισμός. Ἡ φόρμουλα εἶναι ὡραία. Ὡστόσο, δὲν περιέχει μέσα της τὴν ἀπόδειξη γιὰ τὴν ἀλήθεια της, γιατὶ θὰ μποροῦσαμε νὰ γράψουμε: «Χωρὶς τὴ δικαιοσύνη, ὁ φιλελευθερισμὸς δὲν εἶναι φιλελευθερισμός. Χωρὶς τὸ φιλελευθερισμό, ἡ δικαιοσύνη δὲν εἶναι δικαιοσύνη». Ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν θὰ μποροῦσαμε νὰ ἀποδείξουμε πὼς ὁ φιλελευθερισμὸς καὶ ἡ δικαιοσύνη κάνουν καλὸ νοικοκυριό. Τὸ μόνο ποὺ θὰ μποροῦσαμε νὰ ἀποδείξουμε εἶναι ὅτι τὸ ἐπιθυμοῦμε.

Λοιπόν, ἀκριβῶς τὸ τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, χωρὶς νὰ ἀποκτᾶ προπαγανδιστικὸ ὕφος, ἐξηγεῖ γιατὶ — σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τοῦ συγγραφέα — τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Ραππποτὸρ δὲν εἶναι αὐτοπικό. Μέχρι τώρα, ἡ ἀπόδειξη τῆς ἀξιοπιστίας τῆς δημοκρατικῆς πορείας πρὸς τὸ σοσιαλισμὸ βασιζόταν, κύριο στὴν ἰδέα ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς δὲν μποροῦσε νὰναι δημοκρατικὸς ὅταν περιβαλλόταν σὲ χῶρες χωρὶς δημοκρατικὴ ἐμπειρία, ἀλλὰ ὅτι σὲ μιὰ χώρα ποὺ ἔχει κάνει δίωμα τὴ δημοκρατία, θὰ τὴν σεβαστεῖ καὶ θὰ τὴν ἀναπτύξει.

Ὁ Λεὸ Ἀμὸν διαθέτει περισσότερη δύναμη στὸ συλλογισμό. Ἀναλύει μὲ συγκεκριμένο τρόπο τὰ δεδομένα τοῦ προβλήματος σὲ σχέση μὲ τὴ σύγχρονη κοινωνία, μετρᾶ τὶς πιθανότητες ποὺ αὐτὴ προσφέρει στὸ σοσιαλισμὸ (πιθανότητες ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὶς ἕτοιμες κατακτήσεις ποὺ τοῦ προσφέρει) καὶ σύγχρονα, ἀπὸ τὶς ἀνάγκες ποὺ αὐτὴ δὲν ξέρει νὰ ἱκανοποιεῖ. Περιγράφει τὸν οὐσιαστικὸ παράγοντα τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ παιχνιδιοῦ, τὸ γαλλικὸ λαὸ καὶ τὸ δημοκρατικὸ κράτος ποὺ πρέπει νὰ διατηρήσει κτὶ νὰ τελειοποιήσει. Παράλληλα, σημειώνει ἀναγκαστικὰ τὰ ὅρια τοῦ σοσιαλιστικοῦ σχεδίου στὸ ἄμεσο μέλλον. Μὲ ἠρεμία καὶ χωρὶς προκλητικότητα μᾶς ἐγκαταλείπει ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς προεκλογικῆς ἀφφίσας.

Ἀνάμεσα στὶς τόσες ἀπομυθοποιήσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες θρίβει κυριολεκτικὰ τὸ τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, πρέπει, νὰ ξεχωρίσουμε ἐκείνη ποὺ ἀφορᾶ στὸν πόλεμο ἐνάντια στὴ «σοσιαλδημοκρατία».

Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀποτελεῖ τὴ μόνη πειραματικὴ ἀπόδειξη τοῦ συνταιριάσματος τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας. Θὰ περίμενε κάποιος νὰ ἀποτελέσει παράδειγμα — ὁπωσδήποτε τελειοποιήσιμο — γιὰ ὅλους ἐκείνους, ποὺ θέλουν νὰ ἐγκαθιδρύσουν στὴ Γαλλία τὸ σοσιαλισμὸ στὸ πλαίσιο τοῦ σεβασμοῦ τῆς δημοκρατίας. Νά, ὅμως, ποὺ ἡ σοσιαλδημοκρατία γίνεται ἀντικείμενο ἀναθέματος.

Ὅποιος τὴν ἐπικαλεῖται εἶναι σὰν νὰ ὁμολογεῖ ὅτι δὲν εἶναι σοσιαλιστής.

Οἱ λόγοι γιὰ τὸ παραπάνω παράδοξο εἶναι βασικὰ ἐκλογικοί. Θὰ ἦταν πολὺ ἐνοχλητικὸ γιὰ τοὺς κομμουνιστές, ἂν οἱ σοσιαλιστὲς σύμμαχοί τους, ἀρχίσουν νὰ διακηρύχνουν ἀνοιχτὰ τὶς σουηδικὲς, ἀγγλικὲς ἢ γερμανικὲς ἐπιτυχίες ποὺ ὀφείλουν τόσο λίγα πράγματα στὴ μαρξιστικὴ ὀρθοδοξία. Τὸ πιὸ διασκεδαστικὸ εἶναι ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ποὺ ἀφήνεται ἔτσι κενό, μεταμορφώνεται σὲ «τέρρα νούλιους» ποὺ τὴν ἐποφθαλμιᾶ ἡ «προηγμένη φιλελεύθερη κοινωνία». Κάθε προπαγάνδα εἶναι σκέτη ποίηση.

Ὁ Λεὸ Ἀμὸν εἶναι πιὸ σοβαρὸς. Ἡ ἀνάλυσή του περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὶς συνθῆκες μιᾶς ἀληθινὰ καὶ πλατιὰ πλειοψηφικῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν Ἀριστερὰ καὶ σύγχρονα γύρω ἀπὸ τοὺς στόχους ποὺ ἀνταποκρίνονται στὶς ἀνάγκες καὶ τὶς ἐπιθυμίες τῆς γαλλικῆς κοινωνίας. Οἱ δύο ἀπόψεις συγκλίνουν: τὸ σοσιαλιστικὸ ἐγχείρημα, γιὰ νὰ μείνει πιστὸ στὶς πολλαπλότητες τῆς ἔφεσής του, πρέπει νὰ εἶναι πιὸ πλατὺ ὅσον ἀφορᾶ στοὺς συμμετέχοντές του καὶ λιγώτερο δογματικὸ ὅσον ἀφορᾶ στοὺς σκοπούς του καὶ στὰ τωρινὰ σχέδιά του. Σὰν γκωλλιστής, ὁ Λεὸ Ἀμὸν δὲν πιστεύει πὼς ὁ σοσιαλισμὸς μποροῦσε νὰ μείνει μακριὰ ἀπὸ τὴ γκωλλικὴ ἔμπνευση καὶ κάνει μιὰ παράφραση τῆς πρότασης, ποὺ σχολιάσαμε πιὸ πάνω: «Χωρὶς τὸ σοσιαλισμό, ὁ γκωλλισμὸς δὲν μπορεῖ νὰναι σοσιαλισμός...».

Ἔτσι, κλείνει ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ πυκνὰ σὲ περιεχόμενο καὶ λαμπρὰ βιβλία τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς λογοτεχνίας. Εἶναι πλούσιο ἀπὸ πεποιθήσεις στρατευμένου ἀνθρώπου, ἀπὸ κρίσεις ἐλεύθερου ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ ὁρμὲς συναισθηματικοῦ ἀνθρώπου.

Βοήθεια ἀπὸ τὴν Ἀγγλία γιὰ τὰ παιδιὰ πολλῶν χωρῶν

ΛΟΝΔΙΝΟ. Ὁ Βρεταννικὸς Ὀργανισμὸς «Σώσατε τὸ Παιδὶ» ἐξέδωσε τελευταῖα τὴν ἐτησία του ἔκθεση ποὺ παρουσιάζει ἀναλυτικὰ τὰ χρηματικὰ ποσὰ ποὺ διέθεσε ὁ Ὀργανισμὸς σέ διάφορες χῶρες στὸ διάστημα μεταξὺ Μαρτίου 1975 καὶ Μαρτίου 1976. Σύμφωνα μὲ τὴν ἔκθεση δαπανήθηκαν γιὰ τὴν Ἑλλάδα στὸ διάστημα αὐτὸ 23.306 λίρες. Ἀπὸ αὐτὰ 22.367 λίρες διετέθησαν γιὰ τὸ πρόγραμμα προστασίας τοῦ παιδιοῦ καὶ 939 λίρες γιὰ κοινωνικὴ περίθαλψη. Οἱ ἐργασίες ποὺ χρηματοδοτοῦνται εἴτε κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸ Λονδῖνο, εἴτε ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ὀργανισμοὺς τῶν ἐνδιαφερομένων χωρῶν περιλαμβάνουν παροχὴ ἰατρικῶν διευκολύνσεων, προγράμματα σιτισμοῦ σὲ σχολεῖα, ἵδρυση κέντρων διατροφῆς, προγράμματα ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως κ.λ.π.

Τὰ ἔξοδα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Βρεταννικοῦ Ὀργανισμοῦ «Σώσατε τὸ Παιδὶ» σὲ παγκόσμια κλίμακα ἀνέρχονται σὲ 13.000 λίρες ἡμερησίως καὶ καλύπτονται κυρίως ἀπὸ ἐθελοντικὲς εἰσφορὲς χρημάτων. Οἱ εἰσφορὲς αὐτὲς κάλυψαν πέρυσι τὰ πέντε ἕκτα τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν δαπανῶν ποὺ ἀνῆλθε σὲ 6 ἑκατομμύρια λίρες. Σὲ μήνυμά της πρὸς τοὺς ὑποστηρικτὰς τοῦ Ὀργανισμοῦ ἡ Πριγκήπισσα Ἄννα ποὺ εἶναι καὶ ἡ Πρόεδρος, εἶπε ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενες χῶρες ζητοῦν ἡ βοήθεια ποὺ τοὺς ἀποστέλλεται νὰ ἀνταποκρίνεται στὶς τοπικὲς ἀνάγκες, καὶ νὰ ἱδρύωνται, ὅπου εἶναι δυνατόν, μόνιμα ἱδρύματα ποὺ νὰ διευθύνωνται ἀπὸ ἐγχώριο προσωπικό. Ὁ Ὀργανισμὸς «Σώσατε τὸ Παιδὶ» εἶναι κατὰ κάποιο τρόπο πρωτοπόρος στὸν τομέα του. Ὁπουδήποτε μποροῦμε, προσπαθοῦμε νὰ ὀργανώσουμε τὴν βοήθειά μας (εἴτε αὐτὴ ἀφορᾶ σὲ ἀνάγκες ἰατρικῆς περιθάλψεως ἢ διατροφῆς, εἴτε ἀφορᾶ στὴν προστασία τῆς μητέρας καὶ τοῦ παιδιοῦ, εἴτε σὲ προγράμματα ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως) κατὰ τέτοιο τρόπο ὥστε ἐν καιρῷ ὁ ἀρχικὸς ὀργανισμὸς νὰ ἀναλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τῆς ἐνδιαφερομένης χώρας».

ΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Πεθερὰ καὶ νύφη: Τί ἔχουν νὰ χωρίσουν;

ΜΕ ΛΙΓΗ ΛΟΓΙΚΗ ΟΛΑ ΘΑ ΠΑΝΕ ΚΑΛΑ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ τῆς πεθερᾶς καὶ τῆς νύφης, εἶναι ἕνα καυτὸ πρόβλημα ποὺ ἀπὸ χρόνια ἀπασχολεῖ τὶς περισσότερες ἑλληνικὲς οἰκογένειες. Ἂν κάποιος ἔβγαινε καὶ χτυποῦσε μιὰ —μιὰ τὶς πόρτες, ρωτώντας «ἔχετε προβλήματα μὲ τὴ πεθερά σας ἢ μὲ τὴ νύφη σας;» δὲν θὰ ὑπῆρχε σπίτι, ἢ ἴσως πολύ, πολὺ λίγες ἐξαιρέσεις ποὺ νὰ ἔδινε ἀπάντηση ἀρνητική.

—Στὸν τόπο μας, συνηθίζεται, νὰ σατιρίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ σχέσεις γαμπροῦ—πεθερᾶς ἐνῷ στὴ πραγματικότητα τὸ πρόβλημα βρίσκεται περισσότερο στὶς σχέσεις πεθερᾶς —νύφης.

—Τί εἶναι ὅμως αὐτὸ ποὺ ἐμποδίζει τὶς ἀγαθὲς σχέσεις ἀνάμεσα σὲ δυὸ ὑπάρξεις ποὺ ἀγαποῦν τὸ ἴδιο πρόσωπο μὲ τελείως ὅμως διαφορετικό τρόπο ἡ κάθε μιά;

Τὴν καλύτερη πεθερὰ τοῦ κόσμου καὶ τὴν καλύτερη νύφη ἐὰν τὶς βάλεις μαζὶ θὰ βροῦν τρόπο ἡ κάθε μιὰ χωριστὰ νὰ ψυχρανθοῦν ἀνταλάσσοντας μεταξύ τους καρφωτὲς κουβέντες...

Ἐὰν ἀκούσης τὴν κάθε μιὰ χωριστὰ νὰ λέν τὰ παράπονά τους —ἡ κάθε μιὰ μὲ τὴ δικήτης τὴ πλευρά, ἔχει δίκαιο. Μαζὶ ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ συμφωνήσουν.

—Τὸ πρόβλημα τὸ συναντᾶμε οἐύτερα στὴ μεταπολεμικὴ γενιά, ὅπου ἀκόμη καὶ οἱ γονεῖς δὲν ἔχουν κατορθώσει νὰ συνταυτισθοῦν μὲ τὰ πιστεύω καὶ τὶς πράξεις τῶν νέων. Πόσο μᾶλλον τὰ πεθερικά.

Καὶ ναί μέν, ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς γονεῖς οἱ ἐπιπλήξεις καὶ οἱ παρατηρήσεις γίνονται δεκτὲς ἔστω καὶ μὲ δυσφορία ἀπὸ τὰ πεθερικά ὅμως οἱ νέοι, δὲν θέλουν οὔτε «μύγα στὸ σπαθί τους» ποὺ λέμε.

—Δέν ἔχουν περάσει πολλὰ χρόνια, ποὺ στὴν ὅλη ὑπόθεση «γάμος» ἡ γυναίκα ἦταν σαφῶς τὸ ἀδύνατο σημεῖο. Ὁ σύζυγος μὲ τοὺς γονεῖς του ἀντιμετώπιζαν τὴ γυναίκα, μὲ τὸν τρόπο τοῦ «ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν».

Ἡ γυναίκα γιὰ νὰ παντρευτῆ ἔπρεπε νὰ εἶναι νέα, νοικοκυρά, λιγομίλητη, καὶ προπαντὸς νὰ διαθέτει καὶ τὴν προικοῦλα της.

Διάλεγε λοιπὸν ὁ ἀφέντης ὁ ἄντρας, ἔπαιρνε τὴν ἔγκριση τῶν γονιῶν του, καὶ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἡ κοπέλλα μαζὶ μὲ τὴν οἰκογένειά της ἔμπαιναν στὴν ὑπηρεσία τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του.

Ἐὰν παρ' ἐλπίδα ἡ μητέρα τοῦ γαμπροῦ ἔμενε χήρα, βεβαίως ἄλλη λύσις δὲν ὑπῆρχε ἀπὸ τὸ νὰ ζοῦν ὅλοι μαζὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη, ἐνῷ στὴν ἴδια περίπτωση γιὰ τὴ μητέρα τῆς νύφης οὔτε συζητιόταν.

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ὁ «υἱὸς» μαζὶ μὲ τὴ «μαμά», ἦταν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς οἰκογενείας, ἡ δὲ νυφη μὴ μπορώντας νὰ κάνει διαφορετικὰ στὸ τέλος συμβιβάζόταν καὶ συνήθιζε τὴν κατάσταση, καταντώντας ἕνα ἄβουλο πλάσμα, ποὺ κι' αὐτὴ μὲ τὴ σειρά της, ἐὰν εἶχε γυιό, ἔβγαζε τὰ ἀπωθημένα της, ὅταν πάντρευε τὸ παιδί της.

Ἐὰν πάλι δὲν εἶχε γυιούς, ἀλλὰ μόνον κόρες, τότε θὰ συνέχιζε αὐτὴ ἡ ἴδια νὰ βρίσκεται στὴν ὑπηρεσία τῆς κόρης. Δηλαδὴ νὰ τὴν κάνη νοικοκυρά, νὰ μαζέψη καὶ νὰ ἑτοιμάση τὴν προῖκα της καὶ ἀργότερα νὰ τὴ βοηθᾶ στὸ μεγάλωμα τῶν παιδιῶν.

Κάπως ἔτσι, ἦταν ἡ νοοτροπία παλαιότερα, ὅσον ἀφοροῦσε τὶς κόρες καὶ τοὺς γυιούς, καὶ ἴσως εἶναι καὶ αὐτὸς ἕνας λόγος ποὺ τότε προτιμοῦσαν τὰ παιδιὰ νὰ εἶναι ἀγόρια, ἐνῶ τὰ κορίτσια τοὺς «ἐύνιζαν» καὶ τὰ ὀνόμαζαν «γραμμάτια»...

ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Οἱ καιροὶ ὅμως ἄλλαξαν, ὁ ἄνθρωπος ἄγγιξε καὶ πάτησε στ' ἀλήθεια τὸ φεγγάρι καὶ ὄχι μονάχα στὰ ποιήματα καὶ στὰ τραγούδια. Ἡ γυναίκα ἐπαναστάτησε κάποτε, ἐλευθερώθηκε, καὶ ἄρχισε νὰ ζητᾶ πλέον τὰ δικαιώματά της. Ἔπαψε νὰ εἶναι τὸ ἐμπόρευμα ποὺ τὸ ἀγόραζαν ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του.

Βγῆκε στὴ βιοπάλη, καὶ ἀπέδειξε ὅτι εἶναι ἱκανὴ ὅσο καὶ ὁ ἄντρας πολλὲς φορὲς ἱκανώτερη, χρήματα δὲν φέρνει μόνο ὁ ἄνδρας στὴν οἰκογένεια, ἀλλὰ καὶ αὐτή, κρίση σωστὴ δὲν ἔχει μόνο ὁ ἄντρας ἀλλὰ καὶ αὐτή. Παντρεύεται σήμερα ὄχι γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῆ, καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀποκτήση τὸν τίτλο τῆς γεροντοκόρης, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνάγκη συντροφιᾶς. Ἔτσι τὸν ἄντρα τὸν βλέπει περισσότερο σὰν σύντροφο, παρὰ σὰν μέσο ἐξασφαλίσεως καὶ ἐξαρτήσεως. Εἶναι καὶ αὐτὴ σήμερα τὸ ἴδιο ἀνεξάρτητη, ὅσο καὶ ὁ ἄντρας, ἔχει καὶ αὐτὴ τὶς ἴδιες ἀπαιτήσεις μ' αὐτόν.

Αὐτὰ ὅλα ὅμως εἶναι πράγματα καὶ καταστάσεις ποὺ οἱ γονεῖς οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ὑπὸ διαφορετικὲς συνθῆκες δὲν μποροῦν νὰ τὰ κατανοήσουν. Καὶ αὐτοὶ δίκαιο ἔχουν, οἱ νοοτροπίες καὶ τὰ πιστεύω μιᾶς ζωῆς, δὲν ἀλλάζουν ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη.

Ἡ ἀνεξαρτησία λοιπὸν τῆς γυναίκας εἶναι μία ἀπὸ τὶς βασικότερες αἰτίες συγκρούσεως πεθερᾶς καὶ νύφης. Ἡ πεθερά, ποὺ ἔζησε καὶ μεγάλωσε διαφορετικά, δὲν διανοεῖται πὼς εἶναι δυνατὸν ἡ νύφη νὰ τῆς βγάζει «γλῶσσα», ὅταν δίνει τὴ γνώμη της στὰ οἰκογενειακά τους καὶ ἡ νύφη πάλι δὲν δέχεται καμμιὰ γνώμη ἀπὸ τὴν πεθερά της.

Μέρα θὰ πῆ ἡ μία, νύχτα θὰ πῆ ἡ ἄλλη...

Ἔτσι, σιγὰ—σιγὰ δημιουργεῖται μια ἀντιπάθεια μεταξύ τους, ἄλλωστε καλυμμένη καὶ ἄλλωστε ἀκάλυπτη, ἀρχίζουν οἱ κουβέντες καὶ τὰ λόγια ποὺ ἔεσποῦν ποῦ ἀλλοῦ, στὸν σύζυγο, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τὴν δύναμη νὰ βάλη τὰ πράγματα στη σωστὴ τους θέση, ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ κακοκαρδίσει οὔτε τὴ μιὰ οὔτε τὴν ἄλλη.

Ἔτσι ἡ κατάστασις διαιωνίζεται μὲ δύο ἀντιπάλους ποὺ πολεμοῦν μεταξύ τους, χωρὶς κατὰ βάθος νὰ ὑπάρχει λόγος κανένας.

Μιὰ ἄλλη αἰτία τῆς ἔχθρας πεθερᾶς καὶ νύφης εἶναι ἡ ζήλεια. Ναί, ἡ ζήλεια. Δὲν εἶναι λίγες οἱ μητέρες ἐκεῖνες, ποὺ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ γυιός τους θὰ δεθῆ ἐπισήμως μὲ μιὰ γυναίκα, ἀρχίζουν ἀσυνείδητα νὰ βλέπουν αὐτὴ τὴ γυναίκα σὰν ἀντίζηλο. Μὲ τὴ μορφὴ αὐτῆς τῆς τῆς ζήλειας ἐκφράζεται τὸ «Οἰδιπόδειο σύμπλεγμα», ποὺ πρῶτος ὁ Φροῦντ τὸ διετύπωσε. Ἔτσι στὸ ὑποσυνείδητὸ τους δημιουργεῖται μιὰ ἀντιζηλία, ποὺ τὴν κάνει ν' ἀντιπαθῆ χωρὶς νὰ τὸ θέλει τὴ νύφη καὶ τὴ βλέπει σὰν τὴ γυναίκα ποὺ τῆς παίρνει τὸ παιδί της, τὰ σπλάγχνο της.

Ὅπως ξέρουμε, ἡ ζήλεια στὶς ὀρρωστημένες μορφές της, δὲν δημιουργεῖ ὁπωσδήποτε εὐχάριστες καταστάσεις. Ἔτσι καὶ ἡ ἔστω καὶ ἀσυνείδητη ζήλεια τῆς πεθερᾶς πρὸς τὴν νύφη δημιουργεῖ σοβαρὰ προβλήματα ἀγάμεσα στὸ ζευγάρι ὑπὸ τὴν μορφὴ συκοφαντιῶν καὶ καυγάδων ποὺ πολλὲς φορὲς τὸ ὁδηγοῦν στὸν χωρισμό.

ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΑΝΗΚΕΙ Η ΕΥΘΥΝΗ

Μὲ ὅλα αὐτὰ δὲν συμπεραίνομε, ὅτι ἡ εὐθύνη γιὰ τὴν ἀνωμαλία αὐτὴ τῶν σχέσεων πεθερᾶς καὶ νύφης, βαρύνει ἀποκλειστικὰ τὴν πεθερά. Ἀντίθετα ἡ εὐθύνη μοιράζεται στὰ τρία, στὴ πεθερά, στὸν γυιὸ καὶ στὴ νύφη. Μὲ λίγη καλὴ προσπάθεια καὶ λογικὴ ὅμως ἐκ μέρους καὶ τῶν τριῶν, θὰ μποροῦσαν νὰ λείψουν οἱ προστριβὲς μεταξύ τους ποὺ δημιουργοῦν ἕνα πολὺ δυσάρεστο κλίμα στὴν οἰκογένεια.

Ἡ προσπάθεια πρέπει συνήθως νὰ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πεθερά. Θὰ πρέπει νὰ ἑξέρει καὶ νὰ συ